

Ukrajinské děti míří do českých škol. Jsme připraveni?

29. 8. 2022

Po covidových turbulencích při totální změně stylu výuky čeká české školství další obrovská výzva: do základních škol by mohlo v září nastoupit více než 70 tisíc ukrajinských školáků, což by znamenalo ztrojnásobení počtu vícejazyčných dětí. Pro některé je to příležitost změnit zkostnatělý školský systém a otevřít dětem obzory, pro jiné zpomalení výuky a předem prohraný boj s nedostatkem pedagogů. Jak jsme připraveni na tuto zatěžkávací zkoušku, která nemá v dějinách českého školství obdoby?

Zatím se do základních škol zapsalo podle dostupných informací kolem 50 tisíc dětí z Ukrajiny, ale vzhledem k tomu, že od září je pro ně školní docházka povinná, dá se předpokládat, že toto číslo dále vzroste. Školy mají naopak povinnost děti přijmout. V minulém školním roce tuzemské základní školy navštěvovalo podle statistické ročenky celkem 30 tisíc dětí s jinou státní příslušností než ČR.

Na skokový nárůst dětí zareagovalo MŠMT mnoha kroky, které mají pomoci školám, ale i veřejnosti situaci zvládnout. Jedná se o materiál *Vzdělávání ukrajinských dětí v ČR* zaměřený na konkrétní postupy při začleňování dětí do kolektivu a pravidla pro jejich zařazování do škol, a dále pak o *Příručku pro školy v době katastrofické události*, kterou připravil Národní ústav duševního zdraví. Zprovozněn byl také web www.edu.cz/ukrajina. „Zásadní pro začlenění dětí je vhodně nastavené adaptační období, jazykové vzdělávání a postupné odstraňování bariér při zapojování do běžné výuky. Proto ministerstvo i na období září až prosinec vyhlásilo další dotační výzvu na adaptační skupiny, které mohou být organizovány různou formou, jak pro nejmenší děti, tak pro dospívající. Úspěšná adaptace nástupem do škol ale nekončí, proto jsme upravili také ve vyhláškách podmínky pro výuku češtiny u cizinců, a to nově také na středních školách. V neposlední řadě mohou školy od září využívat novou pozici tzv. ukrajinského asistenta pedagoga. Stačí, aby splnily dle druhu školy stanovený minimální počet vzdělávaných ukrajinských žáků v běžných třídách a finance na asistenty dostanou automaticky. Na ZŠ například na každých 10 ukrajinských žáků mohou využít 0,5 úvazku ukrajinského asistenta,“ uvedl Mgr. Jaromír Beran, ředitel Odboru vzdělávací politiky MŠMT.

Zkušenosti se začleňováním vícejazyčných dětí máme

Významnou roli v podpoře škol a dětí hraje nezisková organizace META, která se začleňování dětí s odlišným mateřským jazykem do vzdělávání věnuje už od roku 2006. Poskytuje podporu ve výuce, organizaci začleňování i orientaci v legislativě školám, zřizovatelům škol, ale i rodičům ukrajinských dětí. „Problematika integrace dětí s odlišným mateřským jazykem není nová, vždyť u nás dlouhodobě žijí tisíce dětí ze Slovenska, Ukrajiny nebo třeba Vietnamu. Nový je fakt, že těch dětí přichází tolik, a najednou,“ vysvětluje Kristýna Titěrová, programová ředitelka společnosti META.

O prázdninách META spustila kampaň *Do školy společně*, kdy přes sociální sítě informuje rodiče ukrajinských dětí o jejich právech a povinnostech (www.doskolyspolecne.cz), a školy a zřizovatele zase o možnostech, které mohou pro začlenění těchto dětí využít. „K dispozici je velké množství metodických tipů i výukových materiálů, které jsou přínosem pro vícejazyčné děti, ale mohou ztraktivnit výuku i pro české školáky,“ doplnila Kristýna Titěrová. (www.inkluzivniskola.cz)

Podpora pro školy je tedy k dispozici, jaké problémy však budou řešit pedagogové v každodenní praxi, je zatím nejasné. „Se začleněním žáků s odlišným mateřským jazykem máme dlouholeté zkušenosti, takže

jarní nástup ukrajinských dětí pro nás nebyl velkou změnou. Oceňuji především snahu nejrůznějších organizací i MŠMT školám maximálně metodicky pomoci. Obavy aktuálně máme především z nejistoty o počtech žáků, kteří skutečně přijdou. Je možné, že mnozí se vrátí zpět domů, nebo naopak přijdou další. V tuto chvíli nelze nic z toho předvídat. Lokálně se také konkrétní školy plní ukrajinskými dětmi i více jak nad třetinu z celkové kapacity, což může do budoucna dramaticky ovlivnit kvalitu i styl výuky,“ shrnuje Ondřej Lněnička, ředitel Základní školy profesora Švejcara v Praze 12.

Další výzvy nejen pro školy

Klíčovou úlohu při podpoře začleňování vícejazyčných dětí a žáků sehrávají kraje, které ovšem nemají dostatek prostoru pro řešení situace. „Často naráží na kapacity či nejasné kompetence. Navrhujeme, aby v současné situaci byl vyčleněn v každém kraji jeden koordinátor pro vzdělávání vícejazyčných žáků,“ uvedla Kristýna Titěrová z META, která úzce spolupracuje s MŠMT a připomínkuje navrhované vyhlášky a zákony. České školství totiž čeká řada dalších výzev v souvislosti s cizojazyčnými dětmi a mladistvými.

Tou nejbližší je bezesporu začlenění do vzdělávání pro děti, které se do škol nedostaly. Kraje a zřizovatelé by měli zmapovat situaci a do poloviny září požádat o financování těchto extra skupin. „Speciální přístup pak je dlouhodobě potřeba pro střední školy. Na SŠ se dostala jen zhruba třetina mladých cizojazyčných uchazečů a je nutné pro ně organizovat adaptační skupiny pro jazykovou přípravu, aby se na střední školy mohli dostat příští rok,“ uvedla Michaela Jiroutová, odborná poradkyně pro SŠ z organizace META. Podíl osmnáctiletých cizinců, kteří stojí mimo český vzdělávací systém, dosahuje podle posledního průzkumu META více než 53 procent.

Kontakt: 4JAN PR, Jana Barčáková, tel.: 603 820 382, jana.barcakova@4jan.cz

META, o.p.s.: Rodičům s migrační zkušeností a jejich dětem pomáháme zorientovat se v českém školství a v začlenění do společnosti. Nabízíme kurzy češtiny jako druhého (cizího) jazyka pro děti i dospělé. Pedagogům a školám poskytujeme poradenství ve vzdělávání dětí, které nemají žádnou či dostatečnou znalost češtiny. Nabízíme semináře, metodickou podporu a materiály do výuky. Navrhujeme a prosazujeme systémové změny, které reflektují potřeby škol a dětí s odlišným mateřským jazykem a které rozvíjí jejich potenciál. Prostřednictvím aktivit pro veřejnost se snažíme podpořit otevřený dialog a porozumění mezi lidmi s migrační zkušeností a většinovou společností.

www.meta-ops.eu

www.inkluzivniskola.cz

www.doskolyspolecne.cz